

Milde snavelbehandeling op zeven dagen leeftijd: Geen achterstand in gewicht

B. F. J. Reuvekamp en Th.G.C. M. van Niekerk, onderzoekers legpluimveehouderij

Met name voor hennen in grote groepen kan het achterwege laten van een snavelbehandeling desastreuze gevolgen hebben door het optreden van kannibalisme. Wellicht kunnen door milde snavelbehandelingen problemen met kannibalisme worden voorkomen zonder dat de kuikens veel last hebben van de snavelbehandeling zelf.

Als onderdeel van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren is het zogenaamde ingrepenbesluit van kracht geworden. Hierin worden diverse ingrepen aan dieren, waaronder het snavelkappen bij leghennen, op termijn verboden. De algemene mening is, dat dit bij in grote groepen gehouden hennen problemen zal geven met verhoogde uitval door kannibalisme. Met betrekking tot de gevolgen voor in batterijen gehouden hennen zijn de meningen verdeeld. Doordat batterijhennen in kleine groepen (meestal vijf) worden gehouden, escaleren problemen met kannibalisme minder snel. Daarbij is het goed mogelijk het lichtniveau omlaag te brengen om pikkerij te voorkomen. Praktijkonderzoek Pluimveehouderij "Het Speldersholt" doet reeds enige tijd onderzoek aan ongekapte hennen in traditionele batterijen. Hierover is in de Pluimveehouderij (nr. 24, 1996) reeds verslag gedaan.

Recent is een proef gestart met ongekapte hennen in aangepaste batterijen en grote groepskooien. In deze kooien wordt met groeps grootten tot 48 dieren gewerkt. De lichtsterkte kan echter vrij goed op het gewenste niveau gehouden worden. De vraag is of pikkerij in deze kooien in de hand kan worden gehouden.

Ook het scharrelstelsel wordt in dit onderzoek meegenomen. De algemene verwachting is, dat het achterwege laten van

snavelkappen in dit systeem bij de huidige gangbare merken leghennen teveel risico op kannibalisme geeft. Op lange termijn zal de oplossing wellicht gevonden kunnen worden in een ander soort leghen of een aanpassing van de huidige merken. Om op korte termijn iets aan de problematiek van pikkerij bij ongekapte hennen te doen, kan gezocht worden in de sfeer van managementmaatregelen. Op dit gebied is reeds veel gedaan en bekend. De verwachting is niet dat pikkerij hiermee volledig voorkómen kan worden. Daarom lijkt het bijna onvermijdelijk om toch een ingreep op de snavel toe te passen.

Het onderzoek van PP richt zich enerzijds op het management bij ongekapte scharrelhennen. In een eerste proef wordt gekeken in hoeverre sparrenbomen gebruikt kunnen worden om kannibalisme te voorkomen. Met sparrenbomen hebben de dieren afleiding in de vorm van een ander object om naar te pikken dan de veren van soortgenoten. Anderzijds wordt gekeken in hoeverre een milde snavelbehandeling kan worden toegepast, die toch afdoende is om kannibalisme tegen te gaan. Hiervoor worden twee snavelbehandelingen op zeven dagen leeftijd uitgetest. Door de snavel op jonge leeftijd te behandelen ondervinden de kuikens waarschijnlijk minder last van de behandeling zelf. Ook is het de bedoeling relatief weinig

van de snavels te verwijderen, zodat ze er op latere leeftijd vrijwel normaal uitzien. Waarschijnlijk zullen er dan geen afwijkingen in het zenuwstelsel in de punt van de snavel optreden. Bij traditioneel kappen op zes weken leeftijd kan dit wel optreden en bestaat het vermoeden dat de dieren blijvend last houden van de ingreep.

Het onderzoek in de legstal is in februari 1997 van start gegaan, zodat hierover nog nauwelijks informatie te geven is. In dit artikel wordt ingegaan op de opfokperiode van de scharrelhennen en de hennen, die in de alternatieve kooisystemen geplaatst zijn.

De stallen

De scharrelhennen (Isabrown) werden opgefokt in twee strooisel/rooster stallen met in ruime mate daglicht en mechanische ventilatie. Iedere stal was verdeeld in twee afdelingen. Op tien weken leeftijd kregen de dieren de beschikking over het strooisel. De kuikens, geboren op 31 oktober 1996, zijn op

24 februari 1997 overgeplaatst naar de legstal. Naast de grondopfok werden ook dieren in een trapbatterij met twee etages opgefokt. Ook deze stal had in ruime mate daglicht en was mechanisch geventileerd. De mest werd opgevangen in een put onder de batterij. In de batterij waren Isabrown en LSL-kuikens geplaatst. De dieren zijn vrijwel onbeperkt gevoerd.

Snavelbehandelingen

De snavelbehandelingen zijn uitgevoerd door een professional. Bij de grond- en batterijopfok is het volgende toegepast:

Niet kappen

Van een deel van de kuikens werden de snavels niet behandeld. Bij de scharrel zijn de dieren vanwege het kleine aantal gemengd opgefokt met een deel van de traditioneel behandelde hennen in één afdeling van de grondstallen.

Foto 1: snavel van een ongekapte hen.

Foto 2: snavel van een traditioneel, op zes weken gekapte hen.

Traditioneel

Op 6 weken leeftijd werden de snavels op traditionele wijze behandeld met een recht heet mes, waarbij het mes van boven naar beneden door de snavel snijdt. Vrij veel van de snavel werd verwijderd. Na de behandeling bloedden de snavels, maar dat heeft geen uitval tot gevolg gehad.

Bij de grondopfok zijn naast de bovengenoemde behandelingen ook twee milde methoden toegepast:

V-vormig

Het puntje van de snavel werd verwijderd op zeven dagen leeftijd met behulp van een V-vormig sjabloon en een V-vormig heet mes, dat vanaf de zijkant door de snavel snijdt. Hierbij werd een gaatje in het sjabloon van 4,5 mm toegepast. De diameter is afhankelijk van de grootte van de snavels en de uniformiteit van de snavels. Om te veel aangroeien van met name de punt van de boven- en ondersnavel tegen te gaan zal het

mes "door het leven" moeten gaan, maar tegelijkertijd moet zo weinig mogelijk van de bovensnavel verwijderd worden. Bepalend is het te verwijderen stukje van de ondersnavel, waarbij ook "door het leven" gesneden moet worden. Omdat de ondersnavel korter is dan de bovensnavel zal men relatief een groter deel van de bovensnavel verwijderen. Bij een minder uniforme koppel zal een relatief kleiner gaatje gekozen moeten worden om te voorkomen dat bij de kleinere kuikens te veel van de snavel wordt verwijderd. De snavels werden horizontaal in het gaatje gestoken. Gemeten vanaf de neusgaten werd 50 tot 60% van de snavel verwijderd (3 tot 4 mm van de bovensnavel bleef over). Dit lijkt veel te zijn, maar omdat de snavels nog moeten groeien, zien ze er op het einde van de opfok vrijwel normaal uit. Bij ongeveer 5% van de kuikens was na de behandeling de ondersnavel tot 1 mm langer dan de bovensnavel. Hoewel de snavels er mooier uit zien wanneer onder- en bovensnavel gelijk zijn, zouden de dieren door een iets kortere bo-

Foto 3: een gebrande snavel, op zeven dagen leeftijd.

vensnavel minder grip hebben op veren. Bij geen van de kuikens was de ondersnavel korter dan de bovensnavel. Na de behandeling bloedden de snavels enigszins, maar dat heeft geen uitval tot gevolg gehad.

Branden

De snavels werden gebrand op zeven dagen leeftijd. Hierbij werd het puntje van de snavel weggebrand door de snavel horizontaal tegen het hete mes aan te houden, waarbij ook het leven werd geraakt. De temperatuur van het mes was hetzelfde als bij de V-vormige behandeling, maar het branden duurde langer. Hoeveel langer kan niet exact worden aangegeven, ook omdat de handeling voor de snavelkapper nieuw was. Gemeten vanaf de neusgaten werd 25 tot 30% van de snavel verwijderd (5 tot 6 mm van de bovensnavel bleef over). De boven- en ondersnavel hadden bij alle kuikens een gelijke lengte. Na het branden was het oppervlak vanaf de voorkant gezien van de boven- en ondersnavel rond en in het midden van de bovensnavel

was een half rond stukje vlees zichtbaar. Bij ongeveer 5% van de kuikens stak na het branden ongeveer een halve mm "vlees" naar buiten. Dit heeft later in de opfok niet tot afwijkingen geleid. Er was nauwelijks sprake van een bloeding door het branden. De wond was enerzijds kleiner en anderzijds dicht geschroeid. Bij het branden kwam rook vrij van het verbrande hoorn, wat de werkomstandigheden voor de kapper verslechterde. Om hiervan tijdens het werk geen last van te hebben, zal de rook afgezogen moeten worden.

Op zeven dagen behandelen geen stagnatie gewichtsverloop

In figuur 1 is het gewichtsverloop weergegeven tijdens de opfok van de vier groepen scharrelhennen. Bij de kuikens waarvan de snavels op zeven dagen leeftijd werden behandeld is geen enkele terugval in gewicht merkbaar. Vijf dagen na de snavelbehandeling was het diergewicht voor de behandelingen: branden 81 gram, V-vormig

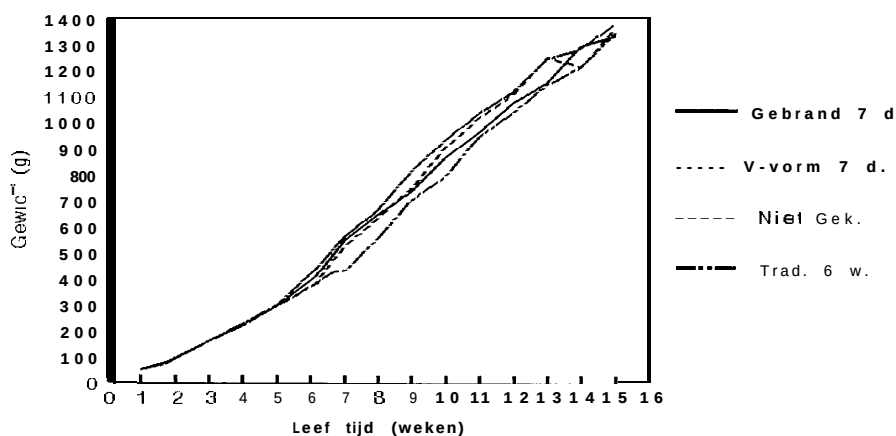

Foto 4: snavel, behandeld met een V-vormig mes, op zeven dagen leeftijd.

79 gram en niet behandeld 79 gram. Bij traditioneel op zes weken leeftijd behandelde snavels is wel een stagnatie in het gewichtsverloop te zien. Ook zaten deze hennen vijf dagen na het kappen wat in

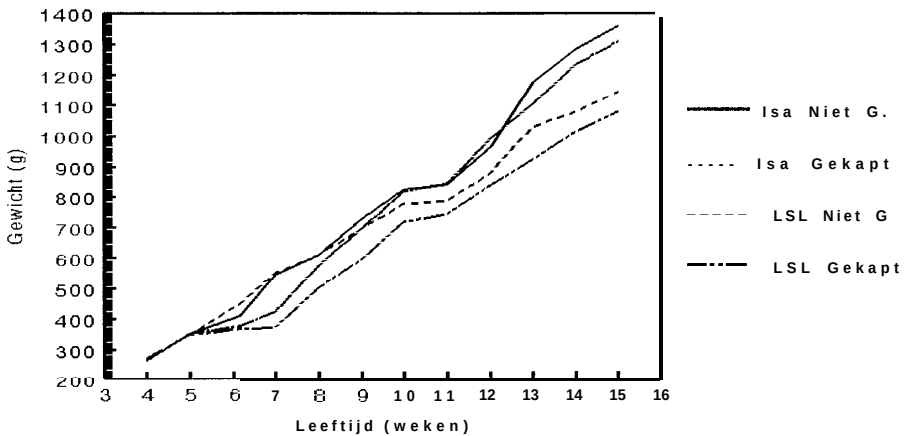
elkaar gedoken en maakten zij geen vlotte indruk. Dit is bij de kuikens die op zeven dagen behandeld waren niet waargenomen. De bruine hennen in de batterij die op traditionele wijze behandeld waren, lieten het-

Opfok scharrel, diergewicht per week

Figuur 1: gewichtsverloop tijdens de **op** fok van vier groepen scharrelhennen.

Opfok op batterij, diergewicht per week

Figuur 2: gewichtsverloop tijdens de opfok van hennen op de batterij.

zelfde beeld zien als de scharrelhennen. De witte hennen hadden zichtbaar meer last van de op zes weken leeftijd uitgevoerde snavelbehandeling. Ze zaten gedurende langere tijd in elkaar gedoken en waren trager dan de bruine hennen. Analooq hieraan was de stagnatie in het gewichtsverloop ook groter bij de witte hennen vergeleken met de bruine hennen op de batterij (zie figuur 2).

V-vormig hoogste gewicht

Op het eind van de opfok was bij de meeste hennen waarvan de snavels met een V-vormig mes behandeld waren, een vrij duidelijke V-vorm te onderscheiden, wanneer de snavel van de zijkant werd bekeken. Vanaf de voorkant gezien was er enige ruimte tussen de boven- en ondersnavel. Deze ruimte was bij ongeveer 5% van de dieren niet aanwezig door kleine vleesbobbeltjes. Door de open ruimte zouden de hennen minder vat hebben op de veren. Bij de V-vormige snavels werd het hoogste diergewicht verkregen op het einde van de opfok (zie ta-

bel 1). De uniformiteit verschilde niet van die bij de niet behandelde snavels en de traditioneel behandelde snavels.

Branden problemen met ondersnavels

Enige weken na het branden van de snavels bleek de ondersnavel bij ongeveer de helft van de dieren te zwaar gebrand te zijn. Vanaf de onderkant van de ondersnavel gezien was het hoorn te ver weggebrand; naar de kop toe in een half ronde vorm. Hierdoor was het vlees niet meer beschermd en ontstond een kleine wond. Pas op dertien weken leeftijd waren vrijwel alle wondjes geheeld. Bij de bovensnavels waren geen afwijkingen te zien en ze waren niet te ver doorgroeid. Tijdens het branden waren de snavels iets schuin naar boven gericht en tegen het mes gedrukt. Misschien kan door de snavels horizontaal te houden of schuin naar beneden te richten tegengegaan worden dat de ondersnavels te langdurig gebrand worden. Wellicht dat door de problemen bij de ondersnavels het diergewicht wat achterbleef bij

Tabel 1: uniformiteit (+/- 10%) op 16 weken leeftijd en het diergewicht op 16 weken en 4 dagen leeftijd.

SCHARREL (Isabrown)				
	Gebrand op zeven dagen leeftijd	V-vormig op zeven dagen leeftijd	Niet behandeld	Traditioneel behandeld op zes weken leeftijd
Uniformiteit* (%)	80	84	83	84
Diergewicht** (g)	1367	1416	1397	1303

BATTERIJ				
	Isabrown		LSL	
	Niet behandeld	Traditioneel behandeld op zes weken leeftijd	Niet behandeld	Traditioneel behandeld op zes weken leeftijd
Uniformiteit*(%)	76	75	84	77
Diergewicht** (g)	1601	1444	1305	239

* Voor het bepalen van de uniformiteit zijn 150 hennen individueel gewogen.

** Het diergewicht is bepaald door alle overgeplaatste hennen nuchter te wegen. Bij de scharrel zijn 370 hennen per behandeling gewogen. In de batterij: Isabrown niet behandeld 200, traditioneel 940. LSL niet behandeld 1280 en traditioneel 620.

die van de groep die met V-vormige snavels (figuur 1 en tabel 1). Ook lijkt de uniformiteit wat slechter te zijn, wanneer de snavels werden gebrand. Wel was het diergewicht hoger dan bij de traditioneel behandelde snavels.

Niet behandelen

Bij de grondopfok waren geen verschillen aanwezig in uniformiteit tussen niet behandelde snavels en traditioneel behandelde snavels. Van de laatste groep bleef volgens verwachting alleen het diergewicht achter. Ditzelfde trad op bij de hennen op de batterij (figuur 2). Bij de witte hennen leek de uniformiteit van de niet gekapte dieren wat beter te zijn (tabel 1).

Nergens pikkerij

Tijdens de opfok hebben zich nergens problemen voorgedaan met pikkerij, ondanks de ruime mate waarin de stallen voorzien waren van daglicht. Wellicht kwam dat mede door de periode waarin de hennen zijn opgefokt (winter): een relatief lage temperatuur en korte dagen. Bij de grondopfok werden de niet gekapte hennen gemengd opgefokt met traditioneel gekapte hennen. Wellicht dat mede hierdoor geen problemen zijn opgetreden met pikkerij bij de betreffende afdeling van de grondopfok.

Conclusies

- De behandelingen op zeven dagen lieten geen stagnatie in het gewichtsverloop zien, de dieren zaten niet in elkaar gedoken en maakten een vlotte indruk.
 - De methode voor het snavelbranden behoeft nog verbetering. Wellicht doordat de ondersnavels bij een deel van de kuikens te zwaar werden gebrand, bleef het diergewicht en uniformiteit achter bij de V-vormige snavels. Wel was het diergewicht hoger dan bij de traditioneel behandelde snavels.
 - Het behandelen van de snavels met een V-vormig mes bleek goed te zijn gelukt. Het diergewicht was het hoogst.
 - Zowel bij de grondopfok als in de batterij bleef het diergewicht achter bij de dieren met traditioneel op zes weken leeftijd behandelde snavels. Alleen bij de witte hennen was de uniformiteit lager dan die bij de niet gekapte hennen.
- Er hebben zich geen problemen voor gedaan met pikkerij tijdens de opfok.